GOED LESGEVEN

WAT ZIEN LEERLINGEN DAT JIJ ZELF NIET ZIET?

Een korte onderzoeksnotitie voor startende docenten.

De conclusie

Ja. Goed lesgeven bestaat uit meerdere herkenbare dimensies. Leerlingen kunnen daar als klas betrouwbaar over rapporteren. Hun oordeel komt deels overeen met het zelfbeeld van de docent, maar beslist niet volledig. Juist dat verschil is interessant: het laat zien waar jouw bedoeling en de ervaring van je leerlingen uit elkaar lopen.

Voor een startende docent is dat de praktische boodschap: probeer niet in één keer een 'goede docent' te worden. Kijk gericht naar onderdelen van je lesgeven, vraag leerlingen hoe zij die ervaren, vergelijk dat met je eigen beeld en kies één concreet ontwikkelpunt.

WAAROM IS DAT BELANGRIJK?

Als docent weet je wat je van plan was. Je weet hoeveel voorbereiding in een les zat, waarom je een opdracht koos en wat je met je uitleg wilde bereiken. Leerlingen zien iets anders: wat er daadwerkelijk bij hen aankomt. Ze ervaren of de uitleg helder was, of de les veilig genoeg was om vragen te stellen, of het werk zinvol voelde en of ze begrepen waarom de stof ertoe doet.

Geen van beide perspectieven is op zichzelf 'de waarheid'. De studie laat juist zien dat ze genoeg overeenkomen om over hetzelfde te kunnen praten, maar genoeg verschillen om elkaar iets te leren.

DE VRAAG DIE HET ONDERZOEK ECHT BEANTWOORDT

Marsh en collega's wilden in de eerste plaats een meetinstrument valideren. Hun vraag was dus methodologisch én praktisch:

Kunnen we goed lesgeven in het voortgezet onderwijs betrouwbaar uitsplitsen in verschillende onderdelen, die zowel leerlingen als docenten herkennen, zodat de vergelijking tussen beide perspectieven gebruikt kan worden voor professionele ontwikkeling?

WAT IS DAN 'GOED LESGEVEN'?

Niet alleen orde houden, helder uitleggen of leerlingen hard laten nadenken. De onderzoekers onderscheiden vijftien kanten van het vak.

Klimaat & interactie	Leerlingen durven praten, vragen stellen en ideeën delen.
Planning	De les is voorbereid en verwachtingen zijn helder.
Feedback & toetsing	Beoordeling en feedback zijn eerlijk, bruikbaar en informatief.
Individuele aandacht	Leerlingen ervaren dat je hen kent, helpt en vertrouwen geeft.
Enthousiasme	Je energie en betrokkenheid bij het vak zijn zichtbaar.
Meerdere perspectieven	Je laat leerlingen breed denken en verschillende zienswijzen onderzoeken.
Uitdaging & werkbelasting	Je stelt eisen aan tijd, inspanning en niveau.
Huiswerk & opdrachten	Opdrachten voelen zinvol en dragen bij aan verder leren.
Klassenmanagement	Er is duidelijke structuur en weinig tijdverlies door onrust.
Cognitieve activering	Leerlingen moeten zelf nadenken en problemen oplossen.
Duidelijke uitleg	Je structureert, legt begrijpelijk uit en gebruikt voorbeelden.
Keuze	Leerlingen krijgen enige ruimte voor eigen keuzes en interesses.
Relevantie	Je maakt duidelijk waarom de stof belangrijk of bruikbaar is.
Ervaren leren	Leerlingen ervaren: nu begrijp ik iets wat ik eerst niet begreep.
Technologie	Digitale middelen worden functioneel gebruikt voor leren en werken.

DE DATA ACHTER DE CONCLUSIE

De studie omvatte 17.814 leerlingen, 1.114 klassen en 549 docenten uit 18 Australische middelbare scholen. Voor de uiteindelijke analyses van klassen met voldoende leerlingrespons werden 1.013 klasgemiddelden gebruikt. Leerlingen beoordeelden één concrete docent in één concrete klas; de docent beoordeelde zichzelf voor diezelfde klas.

17.814	1.013	549	18
leerlingen	klassen geanalyseerd	docenten	scholen

1. Leerlingfeedback als klasgemiddelde is betrouwbaar

Individuele leerlingen verschillen van mening. Maar als antwoorden per klas worden samengenomen, is de betrouwbaarheid hoog: ICC2 = .872 tot .900. Dat is ruim boven de gebruikelijke grens van .70 voor groepsvergelijkingen. De relevante eenheid is dus niet één losse leerlingreactie, maar het patroon dat in de klas zichtbaar wordt.

2. Leerlingen en docenten zien herkenbaar hetzelfde - maar niet hetzelfde

Voor alle 15 dimensies was de samenhang tussen leerlingoordeel en docentzelfbeoordeling significant: r = .20 tot .52, gemiddeld .33. De grootste overeenstemming zat bij werkbelasting (.51), klassenmanagement (.46) en technologie (.41). De kleinste bij planning (.20) en duidelijkheid/organisatie van uitleg (.20).

Voor starters is juist dat laatste leerzaam: jij kunt een les zorgvuldig gepland en helder vinden, terwijl leerlingen dat anders ervaren. Een goede bedoeling is nog geen gedeelde ervaring.

3. Docenten zijn op sommige punten optimistischer over zichzelf

Docenten beoordeelden zichzelf significant hoger op enthousiasme, huiswerk/opdrachten, individuele aandacht, relevantie en klassenmanagement. Leerlingen beoordeelden juist de geboden keuzeruimte hoger. Op negen van de vijftien dimensies was er gemiddeld geen significant verschil.

4. Welke dimensies hangen het sterkst samen met ervaren groei?

Vooral ervaren leren, enthousiasme van de docent en relevantie van de stof hingen sterk samen met ervaren leerlinggroei. De klassieke 'grote drie' - klassenmanagement, klassenklimaat en cognitieve activering - hingen in deze studie minder sterk met die ervaren groei samen.

Maar dit is géén ranglijst van bewezen effectieve lesaanpakken. De onderzoekers meten ervaren groei, geen objectieve leerwinst, en de verbanden zijn correlaties. Klassenmanagement kan bijvoorbeeld een noodzakelijke voorwaarde zijn waardoor leren überhaupt mogelijk wordt.

BELANGRIJKE GRENS VAN HET ONDERZOEK

Dit artikel bewijst vooral dat de twee vragenlijsten goed meten wat ze beogen te meten. Het bewijst niet dat gebruik van de vragenlijsten automatisch tot beter onderwijs of hogere toetsscores leidt. De auteurs zeggen expliciet dat daarvoor longitudinaal onderzoek en onafhankelijke uitkomstmaten nodig zijn.

WAT BETEKENT DIT VOOR JOU OP HET CYGNUS?

1. Kies één klas. Niet je hele docentschap tegelijk. Kies een klas waarin je echt wilt begrijpen wat er gebeurt.
2. Kijk naar dimensies. Vraag niet alleen 'vinden jullie mijn lessen goed?', maar bijvoorbeeld: is mijn uitleg helder? Is het werk relevant? Moeten jullie echt nadenken?
3. Beoordeel jezelf eerst. Schrijf vooraf op hoe jij denkt dat leerlingen deze punten ervaren.
4. Vraag de klas. Gebruik het gemiddelde en zoek patronen. Eén uitgesproken reactie is informatie, maar geen diagnose.
5. Zoek het verschil. De interessantste plek is vaak waar jouw beeld en dat van de klas uiteenlopen.
6. Verander één ding. Maak het klein en observeerbaar, bijvoorbeeld vier weken explicieter de relevantie van de stof benoemen.
7. Vraag opnieuw. Professioneel leren wordt een cyclus: zelfbeeld → leerlingervaring → gesprek → kleine interventie → nieuwe feedback.

DE ZIN OM TE ONTHOUDEN

Je bedoeling is niet hetzelfde als de ervaring van je leerlingen. Goed docentschap begint waar je nieuwsgierig wordt naar het verschil.

BRON EN LEESWIJZER

Marsh, H. W., Knoester, C. E., Pfeiffer, M., Hattie, J., Dicke, T., Guo, J., Reeve, J., Pekrun, R., Lüdtke, O., Vasconcellos, D., & Huang, D. (2026). Measuring Teaching Effectiveness in Secondary Schools. Journal of Educational Psychology, advance online publication.